

LAXÁ Á ÁSUM 1989.

Tumi Tómasson

Hólum, mars 1990

VMST-N/90008X

VEIÐIMÁLASTOFNUN - NORÐURLANDSDEILD
Hólum, Hjaltadal, 551 Sauðárkróki.

LAXÁ Á ÁSUM 1989

INNGANGUR

Dagana 12. og 13. júlí 1989 voru seiðastofnar Laxár á Ásum kannaðir. Athugunin 1989 var síðar en venja er vegna þess hve vorleysingar voru miklar og stóðu lengi. Markmið athugananna var sem fyrr að meta útbreiðslu, þéttleika og vöxt seiðaárganga laxa, urriða og bleikju. Slíkar athuganir hafa verið gerðar reglulega síðan 1985. Þessu sinni var rafveitt á 11 stöðum, þar af á þremur stöðum í Efri Laxá. Leitast er við að veiða á sem næst sömu stöðum á hverju ári til að gera samanburð á milli ára raunhæfari.

Gönguseiðaaldur laxa í Laxá er almennt 3 ár, en minni hluti er 4 ár í ánni. Niðurstöður rafveiðanna 1987 og 1988 bentu til að framleiðsla 3+ gönguseiða 1988 yrði með minna móti vegna þess hvað sá árgangur væri lítill, og einnig vegna þess að dregið hafði úr vaxtarhraða seiða fyrir framan rafveituskurðinn, og þar myndi hlutfall 4+ gönguseiða aukast.

Sumarið 1989 voru einungis skráðir 749 veiddir laxar í Laxá. Þar af voru yfir 50 hoplaxar. Laxar sem höfðu verið tvö ár í sjó (stórlaxar) töldust um 130, sem er innan við helmingur þess sem búist hafði verið við. Smálaxar voru á sjötta hundrað. Slíkar sveiflur hafa orðið áður í Laxá, án þess að það hafi boðað almennt minnkandi laxgengd. Það mátti reikna með einhverri minnkun í smálaxagengd á grundvelli seiðaathugananna, en lélegar heimtur laxa úr sjó 1989 skrifuðust þó líklegast að mestu leiti á aðra orsakavalda. Ekki er ástæða til að ætla að gönguseiðaframleiðsla árinna fari minnkandi á næstu árum og mun laxveiðin því fremur ráðast af afkomumöguleikum gönguseiða en fjölda. Í lok skýrslunnar verður nánar fjallað um þessi atriði.

NIÐURSTÖÐUR OG UMRÆÐA

Rafveiðistaðirnir eru merktir inn á kort (Mynd 1) og niðurstöður rafveiðanna settar fram í Töflu 1 og á Myndum 2 og 3.

Efri Laxá

Seiðastofnar Efri Laxár voru síðast athugaðir í ágúst 1987. Þá voru 1+ laxaseiði ríkjandi og 0+ seiði veiddust einnig í nokkrum mæli á stöðum 2 og 3. Urriðaseiði fundust í miklum þéttleika, einkum á stað 3. Efst í Laxá hefur ávalt verið lítið af seiðum síðan reglulegar seiðaathuganir hófust 1985 og hef ég talið orsökina liggja í því að líklega sé rennslisstjórnun úr Svínavatni í ólagi á veturna, þannig að áin þorni og/eða botnfrjósi allra efst. Í rafveiðunum 1989 veiddust hinsvegar fleiri seiði á þessu svæði en áður, þótt ekki hafi seiðamagnið verið mikið. Auk fimm laxaseiða veiddust fjögur urriðaseiði (1+) og tíu bleikjuseiði, þar af sjö vorgömul (0+). Það að vorgömul seiði finnist á þessum kafla bendir til að vetrarástandið sé að færast í betra horf og er það vel.

Laxaseiði á öðru sumri (1+) fundust einungis á stað 2 í Efri Laxá og í fremur litlu magni. Góður vöxtur þeirra laxaseiða sem finnast í ánni ásamt lítilli veiði minni laxaseiða benda til að 1+ árgangurinn (hrygning 1987) sé lélegur. Of snemmt er að segja til um afdrif hrygningar frá 1988 þótt ekki hafi fundist laxaseiði úr þeim árgangi. Hinsvegar er ólíklegt að seiði úr hrygningu 1989 muni fullnýta uppeldismöguleika fyrir laxaseiði í Efri Laxá. Mun færri urriðaseiði veiddust nú í Efri Laxá en oftast áður. Ég legg til að seiðaástand í Efri Laxá verði athugað í vor og þá ákveðið hvort sleppa skuli laxaseiðum á svæðið í framhaldi af þeirri athugun. Finnist ekki laxaseiði úr hrygningu 1988 (klak 89) myndi ég leggja til að sleppt yrði allt að 10000 småseiðum í ána snemma sumars 1990.

Í rafveiðunum 1987 kom í ljós að töluvert var af 1+ laxaseiðum í Efri Laxá, einkum á stað 2. Þessi seiði virðast hafa gengið til sjávar sumarið 1989 sem 3+ gönguseiði, þrátt fyrir seint vor. Ég geri ráð fyrir að gönguseiðaframleiðsla Efri Laxár hafi 1989 verið mun meiri en á árunum þar á undan, og líklega muni hún dragast heldur saman aftur í sumar og minnka svo verulega vorið 1991. Ég hafði vænst betri árangurs af flutningi klaklaxa upp í Efri Laxá.

Neðri Laxá

Laxaseiði í Neðri Laxá voru almennt vel á sig komin. Þrátt fyrir seint vor virðist ekki hafa orðið umtalsverð uppstokkun af seiðum í ánni, heldur hefur gönguseiðaaldur haldið nokkuð óbreyttur. Aldur gönguseiða hefur líklega aðallega verið 3+, en 4+ seiði voru einnig algeng. Í rafveiðunum 1988 voru 2+ seiði ríkjandi og algeng, og því má reikna með að gönguseiðaframleiðsla hafi aukist verulega á milli ára. Ekkert bendir til að gengið hafi verið of nærri hrygningarstofninum með ádrætti undanfarandi ára. Reyndar veiddust flest 0+ seiði á stað 5, fyrir neðan Langhyl, þar sem ávalt hefur verið dregið fyrir.

Seiðaástandið efst í Laxá, fyrir neðan Laxárvatn, var fremur óvenjulegt. Þar var seiðapéttleikinn fremur lélegur og þrátt fyrir lítinn péttleika voru seiðin ekki sérlega væn. Eins veiddust nær engin seiði næst landi. Þarna lítur úr fyrir að lámarksrennsli hafi verið undir æskilegum mörkum um einhvern tíma. Í Laxá eru alltof miklir hagsmunir í húfi til að menn geti verið kærulausir með stjórnun rennslis úr vötnunum. Að öllu eðlilegu eru svæðin við útfall vatna þau frjósömustu í allri ánni.

ÁLYKTANIR

Laxá er mjög verðmikil og þrátt fyrir töluverðar sveiflur í veiði eru veiðilíkur góðar í Laxá, jafnvel þegar illa árar. Þrátt fyrir þetta tel ég að nýta eigi betur efri hluta vatnakerfis Laxár til uppeldis laxaseiða.

Þannig mætti auka verulega laxgengd um ána og að einhverju leiti draga úr sveiflum í laxgengd á milli ára.

Laxá er fyrst og fremst smálaxaá. Þetta tel ég að sé að miklu leiti vegna þess að nánast öll gönguseiðaframleiðsla hennar er í neðri hluta árinna sem hlýnar snemma og seiðin ganga því snemma vors til sjávar og ná nægilegum þroska á fyrsta ári í sjó til að verða kynþroska á öðru ári í sjó. Seiði sem ganga seinna eru líklegri til að snúa aftur sem stórlax. Af þessum ástæðum er reyndar líklegt að hlutfall gönguseiðaárganga 1988 og 1989 sem verði tvö ár í sjó, verði hærri en í meðal ári. Reglan er þó sú að smálax sé ríkjandi í laxagöngunni.

Með því að auka gönguseiðaframleiðslu í Efri Laxá og jafnvel í ár sem falla í Svínavatn, myndi laxgengd aukast. Fleiri gönguseiði yrðu framleidd og því yrði aukning í smálaxagengd. Vegna þess að seiðin væru að ganga til sjávar á lengri tíma yrði auknar líkur á að draga myndi úr sveiflum í smálaxagengd því skilyrði til vaxtar fyrstu vikunnar í sjó geta skipt sköpum um afkomu seiðanna.

Að auki myndi lax skila sér í auknum mæli eftir tvö ár í sjó. Stórlax er eftirsóttari af stangaveiðimönnum en smálax, auk þess sem almennt hærri hlutfall af stórlaxi (jafnara hlutfall) í hverjum gönguseiðaárgangi myndi draga úr sveiflum í veiði. Ég legg því til að aukin áhersla verði lögð á að nýta Efri Laxá, og jafnvel ár sem falla í Svínavatn, til gönguseiðaframleiðslu með sleppingum smáseiða þar. Eins og áður segir vil ég meta ágæti smáseiðasleppinga í Efri Laxá eftir athugun í vor og eins legg ég til að Sléttá og Svínadalsá verði athugaðar sérstaklega í sama tilgangi.

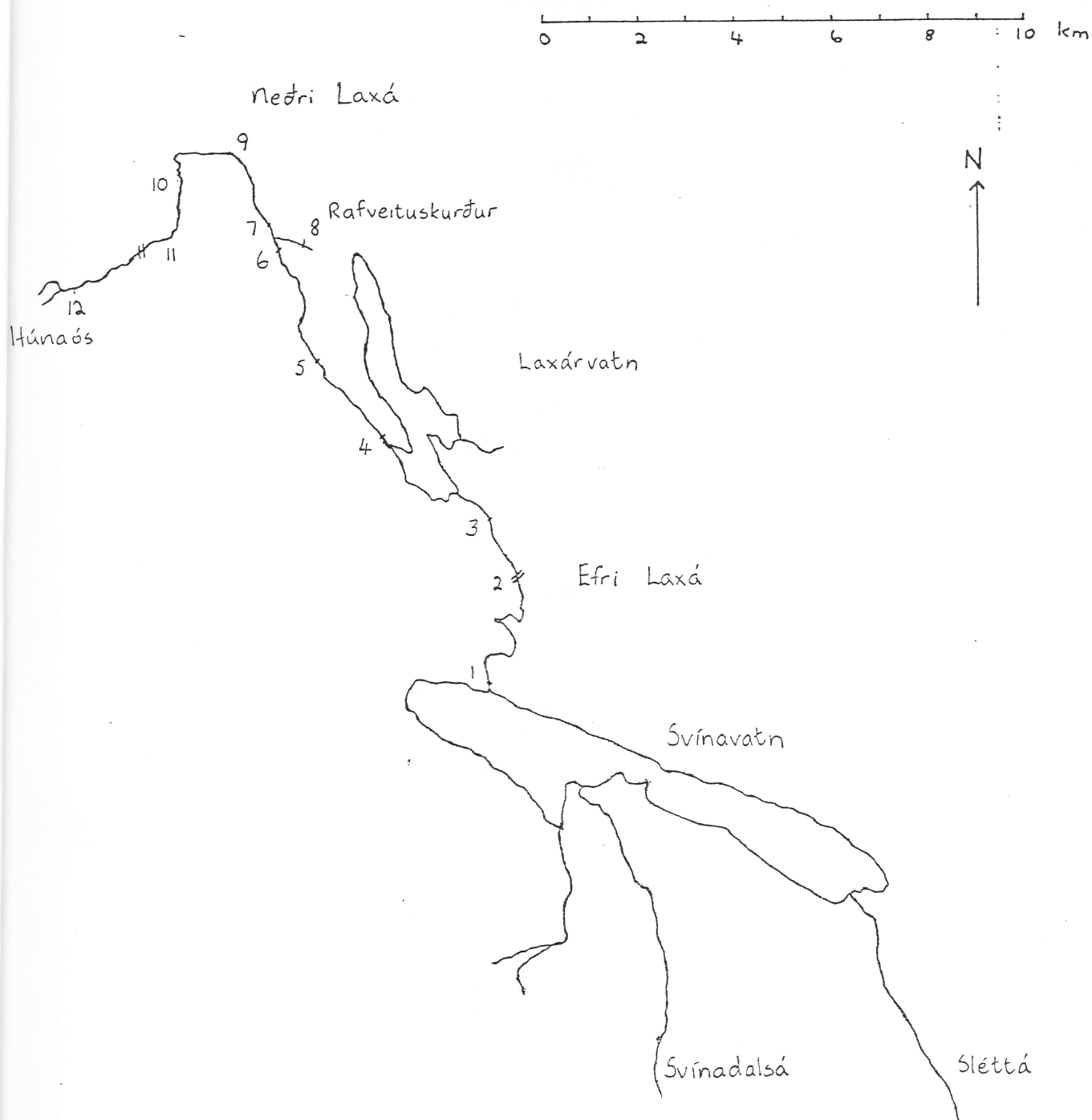
Um aðrar laxræktaraðgerðir sem tengjast betri nýtingu á laxastofnum í Neðri Laxár og frárennslisskurði rafveitunnar vísast til umsagna í fyrri skýrslum.

skyr89
lax.as

Tafla 1. Fjöldi veiddra seiða eftir aldri í Laxá á Ásum
12-13. júlí 1989.

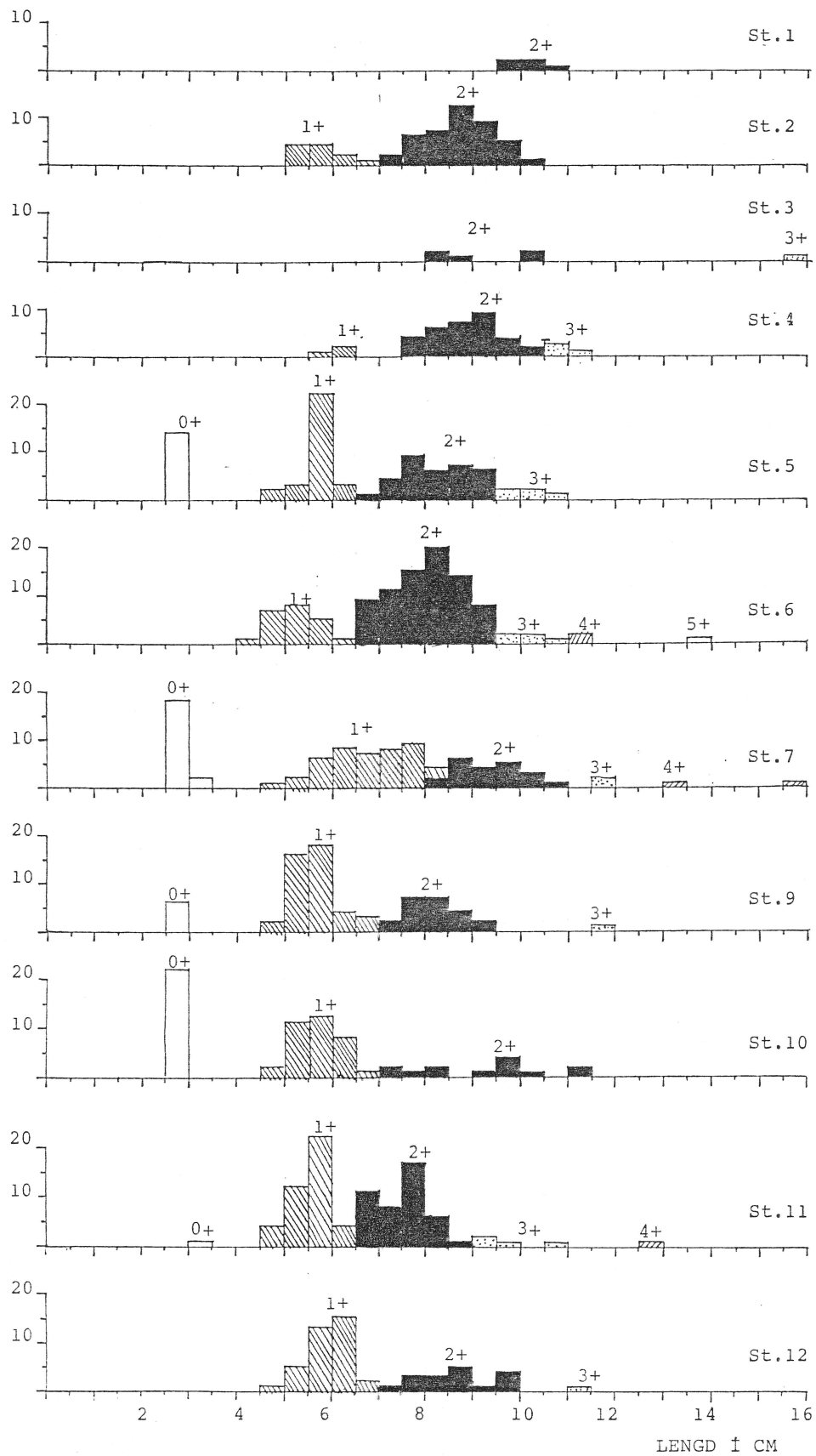
Fjöldi veiddra seiða á 100²

Stöð nr	Stærð m	0+	Lax 1+	2+	3+	4+/5+	Urr >0+	Bleikja >0+
1	40x12	-	1.0	-	-	-	0.8	1.9
2	20x15	-	3.7	14.0	-	-	-	1.3
3	70x15	-	-	0.5	0.1	-	3.2	-
4	40x10	-	0.7	8.0	1.0	-	2.0	0.5
5	25x12	21.3	10.0	11.8	1.7	-	6.7	-
6	30x11	-	6.7	23.6	2.1	0.3	-	-
7	40x10	8.7	10.2	5.7	-	1.0	-	-
9	35x11	1.6	11.3	5.8	0.3	-	0.2	0.5
10	40x8	6.9	11.6	3.1	-	-	-	-
11	30x13	0.3	10.8	11.0	1.0	0.3	-	-
12	40x10	-	9.0	4.0	0.2	-	0.2	0.5

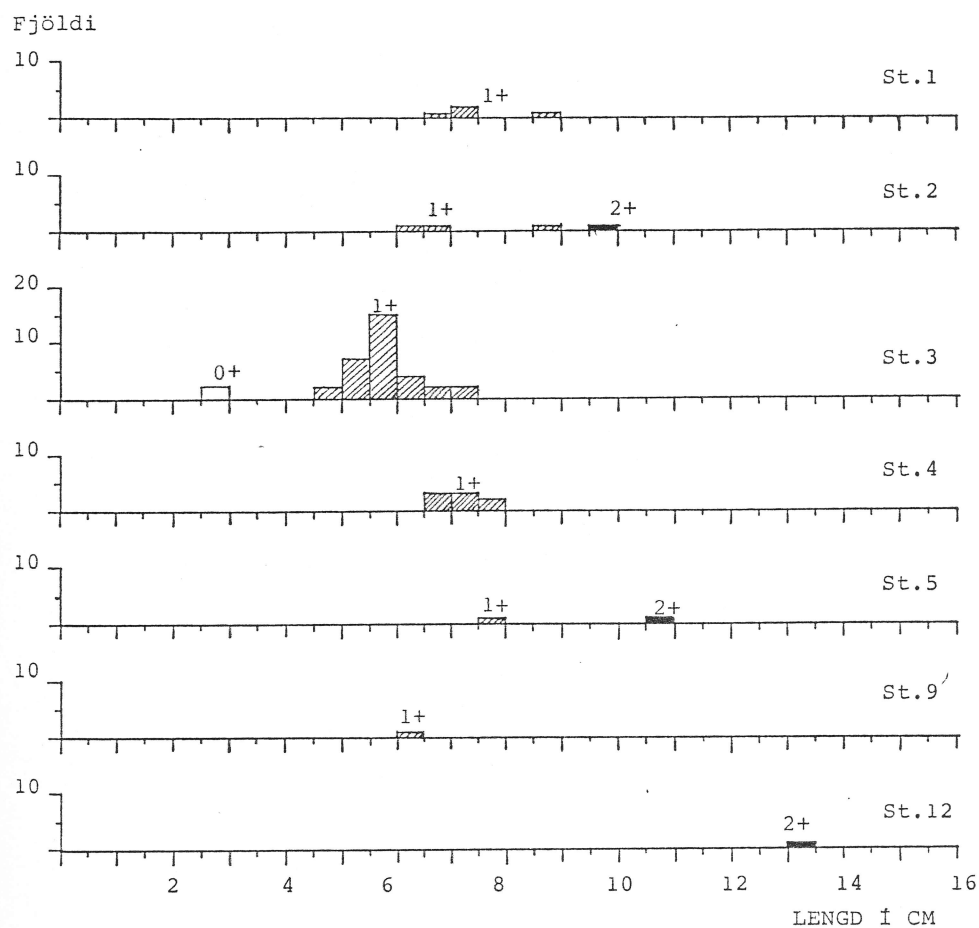

MYND 1. - Rafveiðistaðir í Laxá á Ásum.

FJÖLDI

Mynd 2. Lengdar og aldursdreifing veiddra laxaseiða í Laxá á Ásum í júlí 1989. Staðsetning veiðistaða er sýnd á Mynd 1.

Mynd 3. Lengdar og aldursdreifing veiddra urriðaseiða í Laxá á Ásum í júlí 1989. Staðsetning veiðistaða er sýnd á Mynd 1.